

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
پژوهشکده امام خمینی و انقلاب اسلامی
وابسته به مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد در رشته فقه و مبانی حقوق اسلامی

عنوان:

تحلیل فقهی - حقوقی احتکار با رویکردی بر آرای امام خمینی (س)

استاد راهنما:

حضرت آیت الله جناب آقای دکتر سید محمد موسوی بجنوردی

استاد مشاور:

حضرت حجت الاسلام و المسلمین جناب آقای دکتر عیسی ولایی

پژوهشگر:

افسانه مهدیان کرانی

ماه / سال تحصیلی : مهرماه ۱۳۹۲

کلیه حقوق مادی و معنوی این پایان نامه متعلق به پژوهشکده می باشد. چاپ پایان نامه و استخراج مقاله از پایان نامه باید به نام پژوهشکده ، با تأیید استاد راهنما و با مجوز معاونت پژوهشی باشد.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تقدیم به پیشگاه مقدس

صدر نشین سریر وجود

یکه تاز عرصه غیب و شهود

حضرت مهدی موعود (عج)

تشکر و قدردانی

بدون شک فرصت تحصیل در پژوهشکده ی امام خمینی^(س) و انقلاب اسلامی یکی از مواهبی بود که خداوند متعال به اینجانب ارزانی کرد. آشنایی با اساتید و دوستان گرانقدری را که افتخار مصاحبت و همنشینی و بهره بردن از محضرشان را داشتیم، هرگز فراموش نخواهم کرد و یاد و خاطره ی آن را همواره در ذهن و ضمیرم زنده نگاه خواهم داشت.

روز وصل دوستداران یاد باد یاد باد ان روزگاران یاد باد

در ابتدا لازم است از زحمات حضرت آیت الله استاد سید محمد موسوی بجنوردی (دامت برکاته) که از کلاسهایشان بهره و از راهنمایی هایشان حظی فراوان برده ام تشکر و قدردانی نمایم. مسلماً این پایان نامه مرهون زحمات استاد حجت الاسلام و المسلمین جناب آقای دکتر عیسی ولایی است که زحمت مشاوره ی این رساله را برعهده داشتند که نکته گیری ها و نکته سنجی ها و دقت فراوان ایشان در تقویت این رساله نقش برجسته ای داشته است.

همچنین لازم و ضروری است که از محبت و مهربان های همسر و فرزند عزیزم که همواره حسن خلقشان دلگرمی و مشوقی برای ادامه ی تحصیل و تحریر پایان نامه ام بود، تشکر و قدردانی نمایم. همچنین بر خود می دانم از پدر و مادرم که با مهربانی های بی حد و بی شائبه و زحمات دلسوزانه شان، همواره راه را برای من میسرتر کردند، تشکر نمایم.

و در پایان صمیمانه ترین سپاسهای خود را تقدیم کارکنان زحمت کش پژوهشکده ی امام خمینی^(س) و انقلاب اسلامی می نمایم که با همکاریهای فراوان خود اینجانب را در فراهم آوردن این پایان نامه یاری گر و مدد رسان بودند.

بر منتهای همت خود کامران شدم

شکر خدا که هر چه طلب کردم از خدا

باسمه تعالی

صور تجلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد

با حمد و سپاس به درگاه خداوند متعال و با استعانت از حضرت ولیعصر (عج) و با درود و سلام به روان پاک حضرت امام خمینی (ره) تجلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد

خاتم المساله مهديان كرائی
دانشجوی رشته فقه و مبانی حقوق اسلامی
تحت عنوان: تحلیل فقهی - حقوقی احتکار با رویکردی بر آراء امام خمینی (ره)

در تاریخ ۱۳۹۲/۷/۱۵ با حضور هیأت داوران در پژوهشکده امام خمینی (ره) برگزار گردید و به موجب این نامه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد، ارزشیابی هیأت داوران به شرح زیر تعیین گردید:

قبول با درجه عالی امتیاز **بسیار خوب** دفاع مجدد مردود
قبول مشروط با درجه: (با اصلاح) امتیاز: مرجع تأیید نهایی:
شرح اصلاحات مورد نیاز:

توضیح: بنا به ضوابط کمیسیون تخصصی آموزش و پژوهش پژوهشکده امتیاز پایان نامه‌ها به شرح زیر مشخص میگردد:

رتبه	امتیاز	تاریخ
الف) قابل قبول از ۱۴ به بالا		
۱- قبول با درجه عالی	۱۹-۲۰	۱۶-۱۷/۹۹
۲- قبول با درجه بسیار خوب	۱۸-۱۸/۹۹	۱۴-۱۵/۹۹
ب) مردود کمتر از ۱۴		

اعضای هیأت داوران	نام و نام خانوادگی	رتبه علمی	امضاء
۱- استاد راهنما:	حضرت آیت الله سید محمد موسوی بجنوردی	استاد	
۲- استاد مشاور:	جناب آقای دکتر عیسی ولایی		
۳- استاد ناظر:	سرکار خانم دکتر افتخار دانشپور		
۴- استاد ناظر:	سرکار خانم دکتر فرحناز افضلی قادی		

امضاء
مدیر تحصیلات تکمیلی

امضاء
نماینده تحصیلات تکمیلی

امضاء
مدیر گروه

تهران، خیابان فردوسی شمالی، ابتدای خیابان شهید نقوی (کوشک) پلاک ۵۳، تلفن ۰۲۱-۶۶۷۲۴۰۹ و ۶۶۷۲۳۰۴۳-۷، شماره: ۶۶۷۲۲۸۲۵
وب-سایت: www.ai.khomeni.com، پست الکترونیک: info@ai-khomeni.com، صندوق پستی: ۱۱۷۵۵-۱۳۷، کد پستی: ۱۱۲۵۶۸۳۳۸

چکیده

پژوهشکده امام خمینی و انقلاب اسلامی

مقطع تحصیلی: کارشناسی ارشد
رشته تحصیلی: فقه و مبانی حقوق اسلامی
عنوان پایان نامه: تحلیل فقهی - حقوقی احتکار با رویکردی بر آرای امام خمینی (س)
نام و نام خانوادگی دانشجو: افسانه مهدیان کرانی
استاد راهنما: آیت الله جناب آقای دکتر سید محمد موسوی بجنوردی
استاد مشاور: جناب آقای دکتر عیسی ولایی
تاریخ شروع پایان نامه: ۱۳۹۱/۱/۲۳
تاریخ اتمام پایان نامه: ۱۳۹۲/۷/۱۰
<p>پژوهش حاضر با عنوان تحلیل فقهی - حقوقی احتکار در راستای پاسخگوئی به این پرسش « با توجه به اینکه احتکار از مصادیق تعارض حقوق است؛ آیا حاکم اسلامی می تواند در عرصه حقوقی و اقتصادی وارد عمل شود یا خیر؟ » می باشد.</p> <p>احتکار عبارتست از حبس و نگهداری طعام به امید و انتظار گرانی نرخ. و با این تعریف در صورتی که احتکار کالا زمینه را برای تضييع حقوق و بی عدالتی در جامعه فراهم نماید حاکم اسلامی موظف است از اجحاف و ستم افراد جامعه نسبت به یکدیگر جلوگیری نماید زیرا هریک از افراد جامعه در زندگی اجتماعی، حق و حقوقی دارند که در وضع و اجرای قوانین لازم است مورد توجه قرار گیرد و هرگز نباید به موجب استیفای حقوق برخی از افراد جامعه حقوق دیگران مورد تجاوز قرار گیرد.</p> <p>از دیدگاه امام خمینی (س) مالکیت اختصاصی محترم می باشد اما در صورتی که از مصادیق تعارض حقوق فرد و جامعه گردد بنا بر قاعده لاضرر که در مقابل قاعده تسلیط است؛ مالکیتی که موجب اضرار به دیگری گردد آن مالکیت محترم نبوده و به رسمیت شناخته نمی شود. و بنابر این حاکم شرع با اعمال مواردی مانند اجبار محتکر بر فروش کالا، نرخ گذاری بر روی اجناس احتکار شده و در مرحله اخر با مجازات محتکر به مقابله با احتکار به ممنوعیت آن در فقه و حقوق می پردازد.</p> <p>واژگان کلیدی: احتکار، زمان، مکان، تعزیر، اجحاف، تسعیر.</p>

Abstract

Institute of imam Khomeini and the islamic revolution

Program:master s degree
Field: jurisprudence and Islamic law
title of thesis: A jurisprudential-legal analyzation hording with special reference to view point of imam Khomeini s
Full name of the student:Afsaneh Mahdian karani
Aadvistor : Ayat allah sayyed mohammad mosavi bojnordi
Counselor: dr. eisa velaei
Commencemet date of thesis:11 April 2012
Ending date of the thesis: 2 October2013
<p>Present research titled jurisprudential-legal analyzation hording fulfile the this question " considering that the hoarding of Instances Conflict of law Do Islamic ruling could enter into action or not? "</p> <p>Hording is the following imprisonment and kepping food hoping to and expectation high prices rates. And with this definition, in the event that commodity hoarding to provide rights for abuses and injustice in the communityislamic governing is obliged to prevent the abuses and oppress membersof society to one another. Because each of population at social life have copyrights and legal in enactment and enforcememt of lows it is necessary be considered and never shoud not according rights some members of society raped rights of others.</p> <p>From the perspective imam khomeini propriety of ownership is respected but in the event that is of instances conflict irights indivdual and community rights , according to ghaedeh lazarar that at opposite ghaede tslyt ; an ownership that be caused harm to other it ownership not respected and is not recognized to.and therefore religious governing by applying cases such as horder compulsion on sale of hoard goods , pricing on speculative goods and at last phase to punish speculators into deal with hording pays to banning those at Jurisprudence and Law.</p> <p>Key words:hording , time, place, tazir, extortion, conversion</p>

الخلاصه

معهد الإمام الخميني و الثورة الإسلامية

المرحلة: ماجستير
الفرع التحصيلي: الفقه و المباني الحقوق الاسلاميه
عنوان البحث: دراسه فقهيه قانونيه حول الاحتكار مع النظر في آراء الامام الخميني(س)
اسم الطالب: افسانه مهديان كراني
الاستاذ المشرف: آيت الله سيد محمد موسى بجنوردى
الاستاذ المستشار: سماحه دكتور عيسى ولايى
بدايه الرساله: ١٣٩١/١/٢٣
نهايه الرساله: ١٣٩٢/٧/١٠
ان هذه الدراسه المعنونه بدراسه فقهيه قانونيه حول الاحتكار مع النظر في آراء الامام الخميني (س)، تريد أن تجيب عن أنه هل يمكن للحاكم الاسلامى أن يدخل في المجال الحقوقى و الاقتصادى-على أن الاحتكار من مصاديق تعارض الحقوق؟ الاحتكار هو حبس الطعام رجاء زياده سعره.. مع هذا التعريف إذا مهد الاحتكار تضييع الحقوق و الظلم في المجتمع وجب على الحاكم الاسلامى أن يمنع اجحاف الناس بعضهم بعضا فإن لكل فرد من افراد الحياه الاجتماعيه، حقوقا يجب أن يعتدّ بها في التشريع و التنفيذ و لايجوز أن يتعدى استيفاء حقوق البعض على حقوق البعض الآخر. . المالكيه الخاصه محترمه عند الامام الخميني، لكنه اذا كان من مصاديق تعارض الفرد و المجتمع، بناء على قاعده لاضرر التي تقابل قاعده التسليط، ليست تلك المالكيه المضره للغير محترمه و لا تقرّ بها. لذا يقوم حاكم الشرع بمنعه في الفقه و الحقوق مع اجباره ببيع المتاع و تسعير الامتعه المحتكره و في النهايه مع تعزير المحتكر. المفردات الرئيسيه: الاحتكار، الزمان، المكان، التعزير، الاجحاف ، التسعير

فهرست اجمالی مطالب

صفحه	عنوان
۱ مقدمه
	بخش اول: کلیات
۷ فصل اول: تعریف و شاخص سازی مفاهیم
۱۱ فصل دوم: قدمت تاریخی احتکار
۱۷ فصل سوم: اثرات مخرب احتکار
۲۷ فصل چهارم : مصادیق احتکار
۳۴ فصل پنجم: تأثیرات زمان و مکان در دگرگونی موضوعات
۴۴ فصل ششم: شرایط صدق عنوان احتکار منهی عنه از دیدگاه امام خمینی (ره)

بخش دوم: راهای مقابله با احتکار در فقه و حقوق

۵۵ فصل اول: ممنوعیت احتکار در فقه و حقوق
۶۸ فصل دوم: اقدامات اجرایی دولت نسبت به محتکرین
۸۸ فصل سوم : سیر قوانین مصوب در مورد احتکار
۱۰۱ نتیجه گیری
۱۰۴ فهرست منابع

فهرست تفصیلی مطالب

صفحه	عنوان
۱	مقدمه
۲	تبیین موضوع
۲	ضرورت و اهمیت موضوع
۳	پرسش های اصلی و فرعی پژوهش
۳	پیشینه پژوهش
۴	روش پژوهش
۴	سازماندهی پژوهش
۴	فرضیه
۴	روش تجزیه و تحلیل داده ها
۴	قلمرو پژوهش
۴	واژگان کلیدی :

بخش اول: کلیات

	فصل اول: تعریف و شاخص سازی مفاهیم
۸	مبحث اول : احتکار در لغت
۹	مبحث دوم: احتکار در اصطلاح
	فصل دوم: قدمت تاریخی احتکار
۱۲	مبحث اول: پیشینه احتکار
۱۵	مبحث دوم : عوامل مهم در جذب اشخاص به سمت احتکار
	فصل سوم: اثرات مخرب احتکار
۱۸	اصولاً چرا احتکار مردود است؟
	فصل چهارم : مصادیق احتکار
۲۸	مبحث اول: دیدگاه و اقوال فقها
۲۸	گفتار اول: روایات موارد خاص
۲۹	گفتار دوم: عدم انحصار در مصادیق خاص

۳۰ دیدگاه حضرت امام خمینی (ره)
	مبحث دوم:
	فصل پنجم: تأثیرات زمان و مکان در دگرگونی موضوعات
۳۵ مبحث اول: نقش زمان و مکان در اجتهاد
	از نظر فقها
۳۷ مبحث دوم: توسعه و تعمیم مصادیق
	احتکار
۴۲ دیدگاه حضرت امام خمینی (ره)
	مبحث سوم:
	فصل ششم: شرایط صدق عنوان احتکار منهی عنه از دیدگاه امام خمینی (ره)
۴۵ مبحث اول: باید‌ها جهت صدق عنوان
	احتکار
۴۵ ۱-۱ - شرطیت قصد افزایش قیمت در
	احتکار
۴۶ ۱-۲ - عرضه نشدن این نوع کالا از سوی فردی
	دیگر
۴۷ ۱-۳ - حبس و عدم عرضه ی کالا
۴۸ ۱-۴ - حاجت و نیاز شدید
۴۹ مبحث دوم : قیود غیر معتبر در صدق
	عنوان احتکار
۴۹ ۲-۱ - خرید کالا
۵۰ ۲-۲ - زمان

بخش دوم :

را ههای مقابله با احتکار در فقه و حقوق

	فصل اول: ممنوعیت احتکار در فقه و حقوق
۵۶ مبحث اول : پیشگیری از وقوع احتکار در
	فقه
۵۶ گفتار اول : منع تلقی رکبان
۵۹ گفتار دوم: منع بیع حاضر للبادی

۶۱	گفتار سوم: جلوگیری از تبانی برای ایجاد بازار سیاه
۶۵	مبحث دوم: احتکار در قانون
۶۵	گفتار اول: عنصر قانونی
۶۵	گفتار دوم: عنصر مادی
۶۶	گفتار سوم: عنصر معنوی
		فصل دوم: اقدامات اجرایی دولت نسبت به محکومین
۶۹	مبحث اول: اجبار محکوم بر فروش کالای احتکار شده
۷۱	گفتار اول: اجبار بر فروش کالای احتکار شده و ادله آنها
۷۲	گفتار دوم: ادله و مستندات فقهای عظام در اجبار محکوم بر فروش کالا
۷۲	۱- روایات
۷۲	۲- اجماع
۷۴	۳- وجوب نهی از منکر
۷۴	۴- قاعده لاضرر
۷۴	سوال اول: چه کسی حق الزام محکوم را دارد؟
۷۹	سوال دوم: با توجه به عدم نفوذ معامله مکره اجبار چه معنایی دارد
۷۶	مبحث دوم: تسعیر (نرخ گذاری) بر روی اجناس احتکار شده
۷۷	گفتار اول: دیدگاه فقها در نرخ گذاری اجناس احتکار شده
۷۷	۱-۱- جایز نبودن قیمت گذاری به طور مطلق

۷۷	ادله ی عدم جواز قیمت گذاری ۱-۱-۱
۷۷	الف: قاعده تسلیط
۷۸	ب: روایات
۷۹	ج: اصاله البرائنه
۷۹	گفتار دوم: جواز قیمت گذاری به طور مشروط
۸۰	گفتار سوم: جواز قیمت گذاری به طور مطلق
۸۱	گفتار چهارم: دیدگاه حضرت امام خمینی در مورد قیمت گذاری
۸۲	مبحث سوم: مجازات محتکر
۸۲	گفتار اول: ادله و مستندات مجازات احتکار کننده
۸۳	مبحث چهارم: بررسی مجازات محتکران در قوانین حقوقی
۸۵	مبحث پنجم: بررسی بین تعزیرات شرعی و تعزیرات حکومتی یا مجازاتهای بازدارنده
۸۵	گفتار اول: تعزیر در لغت
۸۵	گفتار دوم: تعزیر در اصطلاح
		فصل سوم: سیر قوانین مصوب در مورد احتکار
۸۹	مبحث اول: عمده ترین قوانین تصویب شده در مورد احتکار
۸۹	۱- قانون احتکار کالای انحصاری دولت مصوب ۲۹ اسفند سال ۱۳۱۶
۹۰	۲- قانون ۵۷۵۱ راجع به جلوگیری از احتکار مصوب ۲۷ اسفند ۱۳۲۰
۹۵	۳- قانون ۲۷۰۹ تشدید مجازات محتکران و گرانفروشان مصوب دی

۱۳۶۷

۹۷ ۴- قانون ۴۴۴ مجازات اخلاگران در
نظام اقتصادی کشور مصوب آذر

۱۳۶۹

۱۰۰ ۵- قانون ۲۸۷۴: قانون نظام صنفی
کشور مصوب اسفند ۱۳۸۲

۱۰۱ نتیجه گیری

۱۰۴ فهرست منابع

یکی از موضوعات مهمی که در عصر کنونی توانسته اقتصاد کشورمان را با چالش های جدی مواجه نماید احتکار می باشد. احتکار یکی از موضوعاتی است که خداوند متعال و پیامبر اکرم (ص) و ائمه اطهار و نیز علمای شیعه و سنی ان را به شدت مورد انتقاد قرار داده اند و با آن مبارزه نمودند. زیرا در صورت رونق یافتن این فعالیت اقتصاد کشور فلج و باعث از بین رفتن تعادل اقتصادی می شود. عمده دلیل روی آوردن به این عمل را می توان ضعف ایمان و اعتقاد افراد به خدا و معاد و فراموش نمودن این باور که همه روزی در مقابل خداوند متعال مسئولند، دانست.

احتکار در واقع نوعی کاهش یا متوقف کردن جریان توزیع کالا توسط عده ای از افراد جامعه با توجه به وضع بازار و به خصوص تقاضای تحریک شده خریداران به منظور بالا بردن قیمت و درآمد حاصل از افزایش قیمت کالا صورت می گیرد. که سرانجام موجب افزایش تقاضا بر عرضه و منجر به پیدایش تورم و افزایش صعودی قیمت ها می گردد. از آنجا که موجب آشفتگی در نظام جامعه و ایجاد بازار سیاه می باشد می توان آن را جرم محسوب نمود.

در این نوشتار محقق بر این است که با طرح موضوعات مرتبط به این موضوع به بررسی مسائل مختلف مربوط به احتکار مانند حکم تکلیفی احتکار و مصادیق آن و نقش زمان و مکان در تعمیم مصادیق و شرایط صدق عنوان احتکار و هم چنین با جرم انگاری احتکار به راههای مقابل با آن در فقه و حقوق که با اجبار محتکر به فروش کالای خود و جواز قیمت گذاری کالا از سوی حاکم پردازد. و با استفاده از سند و دلالت روایات آن را بررسی نماید. و دیدگاه حضرت امام خمینی (س) را در موارد فوق مطرح نماید.

پژوهش حاضر شامل دو بخش بوده که بخش نخست آن با عنوان کلیات شامل شش فصل می باشد که در آن به تعریف و شاخص سازی مفاهیم، قدمت تاریخی احتکار، اثرات مخرب آن، مصادیق احتکار، نقش زمان و مکان در دگرگونی موضوعات و شرایط صدق عنوان احتکار اشاره گردید و بخش دوم آن با عنوان راههای مقابله با احتکار در فقه و حقوق در برگیرنده سه فصل بوده که به ممنوعیت احتکار در فقه و حقوق، اقدامات اجرایی دولت نسبت به محتکرین و به سیر قوانین مصوب در مورد احتکار پرداخته شده است. که خود این فصول در بر دارنده مباحث و گفتار می باشد.

تبیین موضوع:

معایش و حیات مادی یکی از مقاصدی است که مورد اهتمام شارع مقدس است. سودجویان و فرصت طلبان در هر عصر و نظامی، در انتظار فرصت و به دست آوردن موقعیت به منظور تامین اهداف نامشروع خود می باشند. از آنجا که معمولاً انسانها در کسب و کارشان به دنبال سود و منافع شخصی خود هستند گاهی نفس اماره آنها را به راههای نادرست می کشاند. آنها با انبار نمودن و ذخیره سازی مایحتاج مردم به انتظار می نشینند تا یک شوک اقتصادی به بازار وارد سازند و در پی ان را با ثمن مضاعف وارد گردونه اقتصادی نمایند. در واقع، این پدیده را باید نوعی بیماری اقتصادی - اجتماعی دانست که اگر هر چه زودتر درمان نشود، ممکن است دامنه ی ان بیش از بیش گسترش یافته و گرفتاری های بیشتری را برای کل اقتصاد فراهم سازد.

همچنین برکسی پوشیده نیست که احتکار امری پر سابقه است و اختصاص به زمان حاضر ندارد. متأسفانه این کار نامشروع از قدیم الایام تا بحال بلکه در همه زمان ها علی الخصوص امروزه یک دشواری بزرگ اجتماعی بوده است و برای بعضی از افراد طمعکار و سودجو راهی برای کسب درآمد بیشتر بوده و هست و از این طریق سود هنگفتی را به جیب می زنند، احتکار برخاسته از حرص و آزمندی است که از خصوصیات جبلی انسان محسوب می شود و هر چه دامنه مبادلات بازرگانی میان ملتها توسعه بیشتر بیابد زمینه احتکار گسترده تر می شود و به همه ی ان چه که مردمان در زندگی خود به آن ها نیازمندند سرایت می کند و شر و زیان ان فزونی می یابد. حال با این فروض ایا احتکار منحصر به موارد منصوص می باشد و بر فرض انحصار آیا حکومت اسلامی می تواند بر اساس اقتضای مصلحت جامعه اسلامی دامنه ان را گسترده تر کند یا نه؟

ضرورت و اهمیت موضوع:

انبار و مخفی کردن اجناس موردنیاز مردم به قصد گران شدن آنها از گناهان کبیره بوده و حکومت اسلامی جهت رعایت مصالح عمومی با عوامل آن به شدت برخورد نموده و تلاش می کند که با مصادره اموال احتکار شده وضع بازار را به حالت عادی برگرداند، از آنجا که مردم عنصر اصلی حکومت را تشکیل می دهند در صورت فشار به مردم، حکومت نیز آسیب خواهید دید و ضعیف خواهد شد.

با توجه به اسلامی بودن حکومت و از طرفی دیگر جهان اسلام نظام جمهوری اسلامی ایران را تابلوی تمام نمای حل معضلات خویش می دانند؛ اهمیت و عمومیت آثار مخرب احتکار بر اقتصاد کشور و زندگی مردم و اثرات سوء آن بر پیکره اقتصاد که خود موجب تضعیف نظام و اسلام است ضرورت این مسأله را بارزتر خواهد نمود.

پرسش های اصلی و فرعی پژوهش:

مهم ترین پرسشهای که این پژوهش در راستای پاسخگویی به آن تدوین گردیده عبارتند از:

پرسش اصلی:

۱- با توجه به اینکه احتکار از مصادیق تعارض حقوق می باشد حاکم اسلامی می تواند در دو

عرصه اقتصادی و حقوقی وارد عمل شود یا خیر؟

بعلاوه سوالات فرعی زیر نیز مورد نظر نگارنده هستند:

۱- تدابیر لازم برای جلوگیری از احتکار و محتکران چگونه است؟

۲- دولت مجاز به قیمت گذاری روی اجناس احتکار شده هست یا خیر؟

پیشینه پژوهش

گرچه در رابطه با مبحث احتکار مقالاتی من جمله احتکار از دید فقه و اقتصاد و نفی احتکار در اقتصاد اسلامی از محمد رشیدی و تالیف کتاب تحلیل و بررسی احتکار از نظرگاه فقه اسلام از سید مصطفی محقق داماد به چاپ رسیده، هر چند در بررسی و ذکر کلام فقها به صورت پراکنده اشاراتی به مباحث فقهی و حقوقی شده است. اما با توجه به جو جامعه امروزی و افزایش نرخ تورم و فشار روز افزون بر مردم آیا می توان موارد مسکن ، خودرو ، سکه و ... را نیز از موارد احتکار شمرد یا خیر؟

از طرفی دیدگاه حضرت امام خمینی (ره) نسبت به احتکار و بر خورد جدی با محتکرین و نیز مسائل حقوقی مطرح شده در این مورد به عنوان دلیل بارز برای انجام این پایان نامه می باشد.

روش پژوهش:

روش اصلی جمع آوری اطلاعات در این پژوهش، کتابخانه ای است که با استفاده از کتب، اسناد، مقالات، مجلات، و نیز با مراجعه به سایتهای مختلف و هم چنین با بکارگیری از نرم افزار های نور علی الخصوص جامع فقه اهل بیت، جامع التفاسیر و مجموعه آثار امام خمینی (س) بهره گرفته شده است.

سازماندهی پژوهش:

پژوهش حاضر شامل دو بخش بوده که بخش نخست آن با عنوان کلیات شامل شش فصل می باشد که در آن به تعریف و شاخص سازی مفاهیم، قدمت تاریخی احتکار، اثرات مخرب آن، مصادیق احتکار و نقش زمان و مکان در دگرگونی موضوعات و شرایط صدق عنوان احتکار اشاره گردید و بخش دوم آن با عنوان راههای مقابله با احتکار در فقه و حقوق در برگیرنده سه فصل بوده که به ممنوعیت احتکار در فقه و حقوق و اقدامات اجرایی دولت نسبت به محکومین و و به سیر قوانین مصوب در مورد احتکار پرداخته شده است که خود این فصول، در بر دارنده مباحث و گفتار می باشد.

فرضیه

۱- فرضیه اصلی: با توجه به نقش زمان و مکان احتکار در همه مصادیقی که موجب تضعیف نظام گردد را شامل می شود.

۲- فرضیه رقیب: با توجه به روایات وارده احتکار منحصر در موارد منصوصه می باشد.

روش تجزیه و تحلیل داده ها:

روش تجزیه و تحلیل داده ها ابتدا به صورت توصیفی و سپس به صورت استدلالی و گاهی مقایسه ای است.

قلمرو پژوهش:

تحقیق پیش رو به مسئله ای تحلیل فقهی - حقوقی احتکار با رویکردی بر آراء امام خمینی (س) پرداخته شده است.

واژگان کلیدی:

احتکار، تعزیر، زمان، مکان، تسعیر، اجحاف

بخش اول: کلیات

فصل اول: تعریف و شاخص سازی مفاهیم

مبحث اول : احتکار در لغت

مبحث دوم: احتکار در اصطلاح

فصل دوم: قدمت تاریخی احتکار

مبحث اول: پیشینه احتکار

مبحث دوم : عوامل مهم در جذب اشخاص به سمت احتکار

فصل سوم : اثرات مخرب احتکار

چرا احتکار مردود است؟

فصل چهارم : مصادیق احتکار

مبحث اول: دیدگاه و اقوال فقها

مبحث دوم: دیدگاه حضرت امام خمینی (ره)

فصل پنجم: تأثیرات زمان و مکان در دگرگونی موضوعات

مبحث اول: نقش زمان و مکان در دگرگونی از نظر فقها

مبحث دوم: توسعه و تعمیم مصادیق احتکار

مبحث سوم: دیدگاه حضرت امام خمینی (ره)

فصل ششم: شرایط صدق عنوان احتکار منهی عنه از دیدگاه امام خمینی (ره)

مبحث اول: بایدها جهت صدق عنوان احتکار

مبحث دوم: قیود غیر معتبر در صدق عنوان احتکار